

Språk i naturvetenskap och teknik

JOURNALISTIK

Gymnasiet Tidningsuppslag

Skriv ut pdf:erna
i A3-format!

Att arbeta journalistiskt är ett språkutvecklande arbetssätt som brukar engagera många elever. Att behärska ett populärvetenskapligt sätt att skriva är också en egenskap som efterfrågas allt mer i arbetslivet.

I exemplet har vi gjort ett tidningsuppslag inspirerat av tidningar som Ny Teknik och Illustrerad Vetenskap.

ARBETSOMRÅDE

Eftersom ett tidningsuppslag gärna får innehålla en stor bredd av infallsvinklar och texttyper behöver avgränsningen av temat inte vara så snävt. Låt elevernas engagemang och nyfikenhet styra. I exemplet ”NV-bladet” har vi valt temat energi och angriper ämnet utifrån många perspektiv: aktuell forskning, konsumtion och hållbarhet, samhälle och politik.

FLER TÄNKBARA ARBETSOMRÅDEN

Journalistik som uttrycksform lämpar sig bra för alla NO-ämnen och teknik. Andra tänkbara teman är exempelvis väder och klimatförändringar och medicinteknik och hälsa. Förslag på några rubriker:

”Prognos: Så blir framtidens väder”.

”Science fiction eller verklighet – tekniken som ska stoppa klimatförändringarna”.

”När en halsfluss kan döda – faran med antibiotikaresistens”.

”Kan genmanipulation minska världssvälten?”

TIPS!

Av upphovsrättsliga skäl är det en utmaning att hitta bilder som får användas. Här har vi uteslutande använt ”fria” bilder med så kallad Creative Commons-licens. En mycket bra bildkälla är commons.wikimedia.org. Att få tidningsuppslaget att se tilltalande ut är annan utmaning, men ofta finns det redan kompetens bland eleverna när det gäller grafisk formgivning. Många professionella formgivare använder programmet InDesign, men även Apples eget ordbehandlingsprogram Pages räcker långt (det finns också inbyggda mallar att använda sig av).

2 FRAMTIDSSPANING. I jakten på nya, miljövänliga energikällor har forskarna på senare tid blickat ut mot haven och en av planetens äldsta livsformer: alger.

Text: Cassandra Hedberg.
Bild: Creative Commons

3

5

Havets gegga kan rädda världen

5

FÖRDELARNA MED ATT producera alger för bränsleutvinning är många. Alger kan odlas i stort sett var som helst och konkurrerar inte med livsmedel om produktiv odlingsmark. De flesta alger är inte beroende av sötvatten, utan kan leva i saltvatten eller till och med avloppsvatten. Dessutom växer alger mycket fort och kan sköras ofta.

odlingen och reducera skadliga växthusgaser i luften direkt.

Det finns mängder av algarter som beroende på sin sammansättning kan bilda olika slags bränslen. Av fettrika alger kan man göra biodiesel och av kolhydrat- och proteinrika alger kan man göra etanol och biogas. Det finns många företag som arbetar med algodling, även i Sverige. Men några riktigt stora

producenter av algiogas eller

som är dramatiserande och mer vardaglig. I rubriken är det tillåtet att dra artikeln slutsats eller resonemang till sin spets.

2. INGRESS
Kort sammanfattande text som ska leda läsaren vidare in i texten.

3. BYLINE
Skribentens och fotografens namn (eller upphovsrättsskåla).

4. BRÖDTEXT
I huvudtexten (kallas brödtext) presenterar skribenten sina resultat. Utmaningen

ligger i att uttrycka sig på ett sätt som kan förstås även av den som inte är lika insatt i ämnet. Svårare begrepp och resonemang måste kanske förklaras. Det underlättar om skribenten först gör en disposition, alltså en planering av textens uppbyggnad. Vad ska inleda texten – kanske ett dramatiskt exempel? Vad ska avsluta texten – en slutsats eller en förhoppning? Vad måste förklaras där emellan?

5. BILDER
Bilderna ska ge en uppfattning om vad artikeln handlar om, men även locka till läsning

FAKTA Så fungerar biogas

- 1. Odling.** Det som krävs för odling av alger är tillgång på solljus, koldioxid, vatten, kväve och fosfor. (Vid användning av avloppsvatten kommer kväve och fosfor på köpet.)
- 2. Skörd.**
- 3. Rötning.** Mikroorganismer får bryta ner algerna i en syrefri miljö. Då bildas metangas (cirka 50-75%) och koldioxid (25-50%).

6

4. Uppgradering. För att fungera som drivmedel måste biogas, liksom alla andra gaser, först gå igenom en uppgradering. Detta innebär att gasen renas och dess energi ökas. Detta görs genom att gasen föras tillbaka till odlingen som livsmedel för djur eller till odlingen som livsmedel för människor.

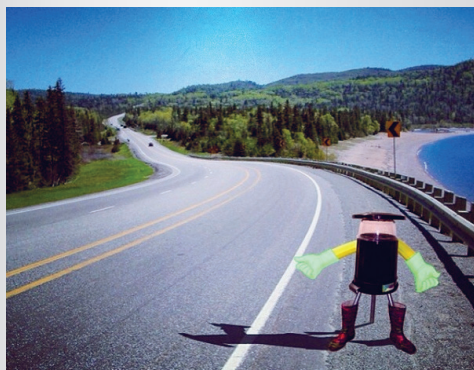
6. FAKTARUTOR/TILLÄGG
Flera "ingångar" till artikeln ökar chansen att läsaren hittar in i huvudtexten. Fakta och beskrivningar av komplicerade processer mår ofta bra av att lyftas ut ur brödtexten och läggas i rutor intill (till exempel i list- eller punktform).

Idé och produktion: Oskar Ekman Kommunikation Grafik: Formgivning: Siv Lökvist/BullnoundMedia Eltexter: Linda King Foto: Thinkstock och Creative Commons

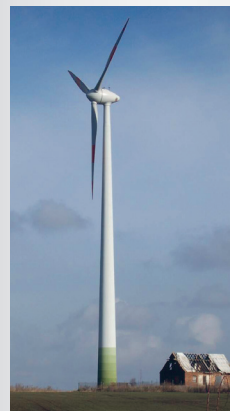
NOTISER

Roboten liftar ensam

En robot som drivs av solceller ska på egen hand lifta i Kanada. Forskarna vill testa om den kan ta sig genom hela landet med hjälp av människor. "Hitchbot" kan inte röra sig, men den pratar med hjälp av röstigenkänning och talsyntes. Den skickar också rapporter om färden via facebook och twitter.

Sverige blåser om Danmark i vindkraft

Danmark är en av världens ledande vindkraftnationer. Men under 2014 kommer Sverige att sula förbi sitt grannland i söder. Sverige har färre men större snurrar och bygger ut i snabbare takt än Danmark och i slutet av året kommer Sverige att ha mer installerad vindkraftseffekt, enligt beräkningar från Dansk Energi. Men om det också innebär att Sverige kommer att producera mer energi från vindkraft återstår att se. Det beror på hur det blåser.

Lyckade försök med fusion

För första gången har ett fusionsexperiment resulterat i mer energi än vad som krävdes för att starta reaktionen. Det är ett stort framsteg i jakten på denna enorma energikälla.

TIPS

NOTISER

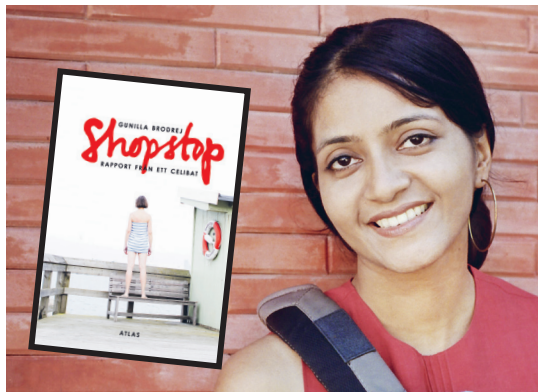
Korta och aktuella texter som ofta bygger på rapporter från myndigheter, forskningsinstitut eller på andra artiklar i fackpress. Skribentens uppgift blir att sammanfatta och skriva om med egna ord ("rewriting" på journalistpråk).

KRÖNIKA

Vad måste jag offra?

NV-bladets reporter Hanna har läst om bok som handlar om att sluta konsumera.

Av: Hanna Elwin

BOKEN "SHOPSTOP" GER GUNILLA BRODREJ ett nyårslofte. Hon ska sluta shoppa. Inte en enda personlig lyxartikel ska hon inhandla under året. Det blir tuffare än hon trott. Att fortsätta gå runt i träsiga strumpbyxor fas.

TIPS

Krönika

En krönika är en text där skribenten ofta är personlig, men utgår från ett ämne som engagerar många. I det här exemplet och försöka leva konsumentfritt i ett år. För miljön avstamp i en aktuell bok.

Det finns många saker jag skulle kunna avvara utan att blinka. Allt småkrafers man köper på sig: tuggummi, nagellack, mobilskal, tidningar... listan kan göras lång.

Andra saker skulle bli svårare att avstå från att handla, nya

kläder till exempel. Inte för att jag behöver mer kläder, men för att det är kul att hänga med i modet och känna sig fin.

Men det allra svåraste att låta bli att köpa skulle vara bensin till min moppe. Jag använder

min moped nästan varje dag när jag ska till skolan och träning.

Jag skulle förmodligen inte kunna gå till skolan och träning utan min moped, men det skulle vara ett stort problem, men det skulle vara ett bra exempel på ett ämne som engagerar många. I det här exemplet och försöka leva konsumentfritt i ett år. För miljön avstamp i en aktuell bok.

Det finns många saker jag skulle kunna avvara utan att blinka. Allt småkrafers man köper på sig: tuggummi, nagellack, mobilskal, tidningar... listan kan göras lång.

Andra saker skulle bli svårare att avstå från att handla, nya kläder till exempel. Inte för att jag behöver mer kläder, men för att det är kul att hänga med i modet och känna sig fin. Men det allra svåraste att låta bli att köpa skulle vara bensin till min moppe. Jag använder min moped nästan varje dag när jag ska till skolan och träning. Jag skulle förmodligen inte kunna gå till skolan och träning utan min moped, men det skulle vara ett stort problem, men det skulle vara ett bra exempel på ett ämne som engagerar många. I det här exemplet och försöka leva konsumentfritt i ett år. För miljön avstamp i en aktuell bok.

MINIINTERVJU

Hallå där Per Ankersjö...

...stadsmiljöborgarråd i Stockholms stad. Stockholm har satt upp som mål att vara en fossilbränslefri stad 2050.

Hur ska det gå till?

– Vi ska byta ut de fossila bränslen vi använder idag till förnybara energikällor. Men vi ska också se till att minska vår totala energiförbrukning.

Ge ett konkret exempel på vad som kommer att förändras?

– En av de saker som vi ska göra är att lägga ner vårt värmeverk i Värtahamnen som idag drivs på kol och istället bygga ett nytt verk som drivs på biobränslen. En annan åtgärd är att bygga ut hela kollektivtrafiken så att dubbelt så många som idag tar kollektivtrafik kan göra det. Det är en bra övning i intervjueteknik. Hitta en intressant person med koppling till ämnet och formulera ett antal frågor. Ställ sedan nödvändiga följdfrågor i intervjusituationen och be om förtydliganden. Det är sedan skribentens uppgift att sammanfatta och korta ner svaren. Återkoppla med intervjupersonen så att hen får kontrollera och godkänna sina citat.

Hur mycket hade vi sparat om vi hade gjort det?
– Den totala energiförbrukningen i Stockholm är cirka 2,750 000 ton. Om vi sparar 100 000 ton så sparar vi 3 200 000 000 kWh. Det är en stor summa. Det är en bra övning i intervjueteknik. Hitta en intressant person med koppling till ämnet och formulera ett antal frågor. Ställ sedan nödvändiga följdfrågor i intervjusituationen och be om förtydliganden. Det är sedan skribentens uppgift att sammanfatta och korta ner svaren. Återkoppla med intervjupersonen så att hen får kontrollera och godkänna sina citat.